
**SUBOTIČKA ULICA
EUGENA MOŠE VERBERA**

VLADIMIR TODOROVIĆ

**Novi Sad
2023**

Nema kraćeg a dugovečnijeg nekrologa od table sa nazivom ulice, s ispisanim imenom i prezimenom nekog od posebnih. Em nas obaveste gde smo, em nas upute na to da su ovi i ovi, čije smo ime pročitali, bili drugačji od nas i, eto recimo, baš su tu bili rođeni, na ponos varoši. Njen su biser.

Ili su to, opet, imena i prezimena naročitih, koji su svojim dobrim delom zadužili dotično zaselak-selo-grad ili širu sredinu. Neki put čitav svet. Oni su biseri na pozajmici.

Rešenja o davanju imena zaslužnih ljudi ulicama gradski oci poveravaju poznavacima prilika i ti zasednu, najčešće jednom godišnje, i odvagnu kome valja da se zahvali zaselak-selo-grad. I kad se još širi krug zvaničnika saglasi s njihovim gledanjem, onda se ljubazno pozovu na svečanost zašraflijanja table važni ljudi ili manje važni, kad i članovi familije uglednog, dakako pokojnog.

Ima i tog da zaselak-selo-grad ne pozove nikog, posebno ako se nosilac imena i prezimena za uličnu tablu nije uspentrao do politike.

Šta će mu više od table?

Postoji efikasno rešenja skraćenja postupka davanja imena ulici, da se ne zamajavaju ni predlagači, ni komisije, ni ma ko drugi, kad glava zaboli samo naseljene u dotičnoj ulici zbog obaveze da u dokumentima promene adrese. Reši se da nije više ulica tog i tog, već ovog i ovog, pa narod ode kod nadležnih i tamo sredi stvar.

Iskustvo uči i da život i prilike zaletu ljude. Ustanovi se da je ovaj s table potrošen, da je postao nebitan, da mu ime više ni za bestragiju nije a nekmoli za tablu i usledi delotvoran postupak. Šrafovi za tablu se odvrnu, pričvrsti se *podobna tabla*, s imenom aktuelnog. Dokad će valjati niko ne zna. Jedino sigurno je da neće zauvek.

Do zore ničija nije gorela.

Imena nikad ne nedostaju, takav smo narod, ali nema brige slučajno li neko ime zafali. Smislilo se i to! Biće ulica *Nova*. Odlično! Nema bolje. Je li ulica nova? Nova je. Ima li preciznijeg naziva? Nema, jasno ko dan.

Ekonomičan postupak sledi i osvanu li u komšiluku ulice *Nove* kuće na susednim placevima i to zaliči na ulicu. Onda se doda broj. *Nova 2, Nova 3* itd. Tako može u nedogled.

Više je brojeva nego što će se nazidati ulica.

Nismo još došli do mogućnosti da se postojeće ulice preimenuju, kad dojade i mladima i dugovečnima svojim nazivom, pa da ponesu ime *Stara 1, Stara 2, Stara 3...* ali ideja nije

za gurnuti pod tepih. Treba li podsetiti da ionako jednom nismo znali šta ćemo sa uličnim tablama sa raznim *Kardeljima* i njihovim šefovima i potčinjenima. Lomismo se i trošismo vreme, umesto da smo ih sjurili u ulice *Stare*.

Nipošto *Starog*. Samo *Stare*.

Postoji još nešto s nazivima ulica. Katkad, red je priznati, stvar zapne zbog nas, prostog puka. Umor, malodušnost, složena vremena i međunarodna situacija, a i ko zna šta sve još, osuše usta nama, običnom svetu. Koji li je neobičan svet nismo učili, ali znam da je meni i mojim običnim sopstvena ćutnja manja smetnja od ostalog.

Evo tu, recimo, moj primer, kako je glasila nezaboravna rečenica u principijelnim raspravama na zborovima radnih ljudi.

I to bilo pa propalo.

Taj svoj primer ojačaću objašnjenjem da je osnovni razlog svemu dosad napisanom moj predlog da se nekoj od subotičkih ulica dodeli ime Eugena Moše Verbera.

Hteo, probao, umorio se, dozlogrdilo kucanje na onolika vrata. Izdali me strpljenje i snaga.

Ne bih da se zamerim Subotici i Subotičanima, ne ružim ih. Šta više, volim Suboticu i među Subotičane bih se odselio budem li višak u svom gradu. Dobri ljudi, fin svet, lep grad. Ni prevelik, ni mali. Taman. Uvek me neka teskoba stisne kad se vraćam otud.

Da skroz pređem na stvar.

U Subotici se pre tačno sto godina rodio Eugen Moše Verber (1923-1995). Živeo je i u Novom Sadu, Sarajevu, Banjaluci, Nišu, čiji je znameniti građanin i u Beogradu. Možda se još negde odomaćio pa posle odselio, ne znam. Bio je glumac, istoričar, novinar, prevodilac sa hebrejskog, jidiša, aramejskog, mađarskog, italijanskog, slovenačkog i nemačkog jezika, znalac religije, novinar, književnik, profesor hebrejskog... Još i ugledan član Udruženja književnika Srbije, Udruženja književnih prevodilaca i Svetskog naučnog društva za jevrejske nauke. Predavao je hebrejski jezik i judaističku istoriju. Udruženje književnih prevodilaca Srbije dodelilo mu je nagradu *Miloš N. Đurić* za prevod knjige *Kumranski rukopisi iz pećina kraj Mrtvog mora*. Dobitnik je Srebrne plakete grada Beograda i najvišeg priznanja Filološkog fakulteta u Beogradu, Medalje i Povelje sa likom Đure Daničića.

Kao zarobljenik Hortijevih fašista bio je *munkaš* sa logorskim stažom, pa je pobegao i priključio se sovjetskoj armiji, a stigao je još da i s naše strane učestvuje u ratu. Pola veka bio je prisutan u pozorištu, na filmu, radiju i TV.

Prevodio je kao malo ko. Nije jedino poznao reči nekog jezika, već je svoje prevode podupirao poznavanjem istorije, religije i umetnosti naroda, s čijeg jezika nam je predstavljao tekstove. Zahvaljujući njemu u prilici smo da čitamo *Talmud*, *Kabalu*, *Kumranske rukopise*...

I pisao je.

Biser, eto ko je u najkraćem bio Eugen Moše Verber. I subotički i na pozajmici.

Beograd mu se odužio¹. Istina, na tabli piše da se prezivao Veber (slike dole), ali je, evo, volje bilo pa se omaklo, a šlamperaja ionako posvud ima, te je ovaj samo još jedan.

I Barič (opština Obrenovac) je jednu od svojih ulica njegovim imenom nazvao, s tim da su s table u Beogradu prepisali kako se prezivao. Verber je i tu Veber. U Nišu su se, međutim, pobrinuli da sve bude kako valja, kao i u Novom Sadu, ali su se Novosađani, kanda, pokajali zbog odluke da se njegovo ime da ulici, te je po Verberu nazvan pasaž, ali u centru. Eto, ima table, nije da je nema, nije da je zaboravljen, a ako ćemo pravo, tabla u pasažu ne bode oči.

¹ Skupština grada Beograda na sednici održanoj 21.12.2018. godine donela je jednoglasnu odluku da jedna ulica na opštini Voždovac, ponese ime 'Eugen Verber'.

Makar za stoti rođendan, mislio sam, bilo bi lepo da i Subotica pokaže da je Eugen Moše Verber njen ponos. Kažem, gurao sam onoliko i nikog nije bilo da mi pomogne, a iskreno, trebalo mi je dati ruku.

Ta ni u svom gradu ne dobacujem daleko, kako mogu tek u tuđem?

Vreme leti i plašio sam se toga da će volja da me napusti. U mojim godinama mnogo češći su ovakvi razvodi nego što ima istrajnosti.

Zato sam se dosetio i smislio da subotička ulica Eugena Moše Verbera bude ovde, u Jevrejskoj digitalnoj biblioteci. Zašto ovo ne bi bilo njeno pravo mesto? Nije Subotica, ali piše da je ulica subotička i to mu, nekako, na to dođe. Kao da jeste. Drugo, Eugen Moše Verber je bio Jevrejin, a po dobroj jevrejskoj navici su mu biblioteke bile neka vrsta druge kuće. Nisu mu kuće, a kao da jesu.

Ima ovo moje rešenje izvesnih prednosti. Nisu potrebne zanatlije, nova tabla, šrafovi, ničiju tablu ne treba skinuti da bi se ona s njegovim imenom postavila, bože sakloni! Niti bi to Eugenu Moši Verberu bilo pravo, a da može ne bi se ni složio s tim. Biće ova ovde njegova ulica i nova i stara, i nikad joj se neće dodavati brojevi. Jedna jedina!

Ulica Eugena Moše Verbera.

Niko zbog ove ulice neće morati da promeni adresu u svojim dokumentima, niko tablu zamišljenu ovavde neće moći da čuše u neki prolaz, niti će ko tablu danas-sutra morati da skloni zato što Eugen Moše Verber nije više podoban. Bio je podoban i ostaće. Niko mu ime neće pogrešno napisati, niko po tabli neće šarati, nijedan kućevlasnik se neće buniti zbog toga što neko hoće da mu buši zid zbog table.

Jesam li u pravu? Jelda jesam?

Podnosilac rešenja, Vladimir Todorović